

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 2, Article Number: 4C0100

HUMANITIES

Received: November 2010

Accepted: February 2011

Series : 4C

ISSN : 1308-7320

© 2010 www.newwsa.com

Dilek Er

Firat University

dulu@firat.edu.tr

Elazig-Turkey

HUZUREVLERİNDE KALAN YAŞLILARIN SOSYO-PSİKOLOJİK DURUMLARI

ÖZET

Bu çalışmanın amacı huzurevlerinde kalan yaşlıların sosyo-psikolojik durumlarını incelemektir. Bu amaçla Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı Konya Dr. İsmail Işık Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi'nde kalan 104 kişinin yaş, cinsiyet, sağlık, eğitim, meslek ve medeni durumları ve gelir düzeyleri incelenmiştir, daha sonra bu değişkenlere göre yaşlıların huzurevinde kalma nedenleri, sosyo-kültürel aktiviteleri, kurum bakımından memnuniyet düzeyleri ve sosyal uyumları tartışılmıştır. Veriler 2002 yılının Ocak ayında toplanmıştır. Araştırma kapsamındaki yaşlıların yarısı (%51.9) kendisini yalnız hissettiği için, %32.8'i de çocukları bakmadığı için huzurevinde kaldıklarını belirtmişlerdir. Yine yaşlılar içinde %72.1'i, toplumda bir şeyler yapma gücüne sahip olduklarına inanmamaktadırlar. Yaşlıların temel ihtiyaçlarının sağlık, gelir ve barınma üzerinde yoğunlaştığı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Huzurevleri,
Yaşlı Bakım Hizmetleri, Yaşlı Psikolojisi,
Psiko-Sosyal Açıdan Yaşlılık

THE SOCIO-PSYCHOLOGICAL CONDITIONS OF OLD PEOPLE'S HOMES

ABSTRACT

The object of this study was to examine the socio-psychological conditions of old people in the old people's homes. To do this, it was examined 104 people in respect of age, gender, health, education, profession, marital status and income in Dr İsmail Işık Old Age Care and Rehabilitation Center that is relying on Social Services and Child Protection Agency in Konya, and then it was discussed reasons of staying at old people home, socio-cultural activities, satisfaction levels of institutional care and social adaptation with above variations. The data collected in January 2002. In the study, the half of old people (51.9%) stated that they were at old people home because felt themselves lonely and 32.8% of them stated that they were at old people home because their children were not looking after for them. Again 72.1% of them don't believe that they have not any power to do something for the society. In the result of study, it is found that the main exigency of old people was amassed on health, income and taking shelter.

Keywords: Old Age, Old People Homes, Old Age Care,
The Socio-Psychological Conditions of Old People,
Reasons of Staying at Old People Home

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Bu araştırmanın konusu "Huzurevlerinde Kalan Yaşlıların Sosyo-Psikolojik Durumları" adı altında, huzurevinde kalan yaşlıların sosyo-psikolojik durumlarını anlama ve açıklamaya yöneliktir. Bu araştırmada, huzurevinde kalan yaşlıların yaş, cinsiyet, sağlık, meslek ve medeni durumları, gelir düzeyleri, çocukları, akrabaları ve arkadaşları ile ilişkileri, kurumda kalma süreleri ve topluma yönelik tutumlarının sosyal uyumlarına etkisini incelemek, araştırmanın amaçlarındandır.

Ayrıca araştırmada, huzurevinde kalan yaşlı insanların, bulunduğu ortamı ve şartları nasıl yordadığından çok, yaşlıların içerisinde bulunduğu sosyo-psikolojik durum ve buna bağlı olarak sosyolojik anlamda aile yapısı, sosyal yapı ve sosyal ilişki üçlemi çözümlenmeye çalışılmıştır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICATION)

Kentleşme ve sanayileşmenin yaşlılar üzerindeki olumsuz etkileri, yaşlılık olgusunu bir sorun olarak karşımıza çıkarmaktadır. Yaşlılık, insan yaşamının en duyarlı ve kaçınılmaz bir dönemidir. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı yükseldikçe, götürülecek hizmetlerin de arttırılması ve yaygınlaştırılması zorunluluğu doğmaktadır. Hizmetlerin planlanmasında, yaşlıların sorunlarının çözümünde ve gereksinimlerinin giderilmesinde, sağlıklı verilere ihtiyaç vardır.

Bu bakımdan yaşlılara sunulan gerek kurumsal gerekse kurum dışı hizmetlerin ne durumda olduğunun bilinmesinde yarar vardır. Bu amaçla bu çalışma, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı Konya Dr. İsmail Işık Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi'nde kalan yaşlılar üzerinde, görüşme formu uygulanarak yapılmıştır.

3. ARAŞTIRMANIN METODU (RESEARCH METHOD)

Her bilimsel çalışma veya araştırmada izlenen birtakım yöntem ve teknikler vardır. Araştırmada izlenecek yöntem ve teknik araştırmanın konusuna, amacına ve niteliğine göre değişiklik arz eder. Özellikle bu farklılık sosyal bilimler alanında yapılacak olan çalışmalarda daha da önemlidir. Huzurevinde kalan yaşlıların gerek sosyal açıdan gerekse psikolojik bakımdan ne durumda oldukları ve bu anlamda kendilerini nasıl hissettikleri, hayata bakış açıları gibi hususları araştırmayı amaçlayan bu araştırma, beraberinde birtakım sınırlılıkları da getirmektedir.

Yaş seviyesi ileri düzeyde olan insanların, genç yaştaki insanlara kıyasla daha çok işitme, algılama, anlama, vb. gibi bir takım sağlık problemleri ile karşı karşıya kalması; görüşme yapılan yaşlı kişilerin yaşlılık psikolojisi ile içerisinde bulunduğu durum veya şartlara veyahut hayata normalden daha abartılı şekilde kötümser ve/veya iyimser bakabileceği endişesi; araştırma süremizin kısa olması gibi bir takım hususlar, araştırmanın zikredilebilecek sınırlılıkları arasındadır.

Diğer taraftan Konya'da SHÇK'e bağlı bir huzurevinin (Konya Dr. İsmail Işık Huzurevi) evren seçilerek yapıldığı bu araştırmanın örneklemini, görüşme formunda yer alan soruları anlayabilen yaşlılarla sınırlı tutulmuştur. Bu çerçevede görüşme formu 171 yaşlının barındığı huzurevindeki 104 yaşlı üzerinde uygulanmıştır.

Yaşlı bireylere uygulanan görüşme formunun değerlendirilmesinde veriler önce herhangi bir ölçüte bağlı kalmadan analiz edilmiş, açık uçlu sorular verilen cevaplara göre birden fazla seçeneikli soru haline getirilerek her bir soruya verilen yanıtlar SPSS programına veriler halinde yüklenmiştir.

SPSS paket programına yüklenen verilerin mutlak ve yüzde değerlerini gösteren frekans tabloları ile değişkenler arası ilişkiyi ölçen cross (çapraz) tablolar hazırlanmıştır. Hazırlanan tablolar dâhilinde araştırmancının amacına yönelik değerlendirmeler yapılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDINGS AND DISCUSSION)

4.1. Demografik ve Sosyal Özellikler

(Demographic and Social Characteristics)

4.1.1. Cinsiyet Durumu (Gender Status)

İtaat, özdeşleşme, benimseme, vb. gibi hususlar sosyal yapı içerisinde cinsiyete göre farklılık arz eder. "Kadınlar mı erkekler mi daha kolay ikna olur? Sorusuna 19. Yüzyılda cevap olarak, kadınlar telkine daha yatkın oldukları için daha kolay etkilenebilirler, şeklinde verilmiştir. Zamanımızdaki araştırmalar da kadınların genellikle erkeklerden daha kolay ikna edilebildiğini ve sosyal etkiye daha fazla uyma gösterdiğini kanıtlamıştır" (Janis ve Field, 1959; Aktaran: Kağıtçıbaşı, 1988).

Kadın ve erkek arasındaki yaklaşım farkını ortaya çıkaran örnekler sayılamayacak kadar fazladır. Ancak cinsiyet farkına bağlı olarak bireylerin hayata ve olaylara bakış farkının değişebildiğini ispatlamaya çalışan tüm araştırmalardan bizim araştırma konumuzla ilgili olarak bir tek sonuç vardır ki bu da, etkilenebilirlikte bulunan cinsiyet farkının bir taraftan toplumsal rol beklentilerine, diğer taraftan da bazı yönetsel nedenlere bağlanabileceğidir.

Araştırma örneklemini kapsamında olan yaşlılardan %61.5'i (64 kişi) erkek, %38.5'i (40 kişi) kadındır. Dağılımda çıkan bu sonuçlara bakılarak erkek yaşlıların kadın yaşlılardan daha çok huzurevinde kalmayı tercih ettikleri ya da kalmak zorunda oldukları ifade edilebilir.

4.1.2. Yaş Durumu (Age Status)

Bireyin temel özelliklerinden olan yaş faktörü, bireyin tüm sosyal ilişkilerinde ve davranış kalıplarında etkili olabilmektedir. Her geçirilen yaş kişi için farklı bir pozisyon ve tecrübedir. Öte yandan yaş faktörü, diğer değişkenlerin tespiti ve tanımlanması için ayrı bir öneme sahiptir. Yapılan araştırmada yaşla ilgili olarak elde edilen veriler Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1. Huzurevinde Kalanların Yaş Dağılımı
(Table 1. Distribution of Age in Nursing Homes)

Yaş Durumu	Sayı	Yüzde (%)
44 yaş ve daha aşağı	1	1,0
45-59 yaş	1	1,0
60-74 yaş	61	58,7
75-89 yaş	37	35,6
90 yaş ve daha yukarısı	4	3,8
Toplam	104	100

Dünya Sağlık Teşkilatı'nın 1963 yılında yaşlıların sağlık sorunları konusunda yaptığı yaşlılık sınıflaması şu şekildedir (Ana Britannica, 1980) : "44 yaş ve aşağısı (genç yetişkinlik); 45-59 yaş grubu (orta yetişkinlik); 60-74 yaş grubu (yaşlılık); 75-89 yaş grubu (ihtiyarlık); 90 yaş ve daha yukarısı (ileri ihtiyarlık)".

Dünya Sağlık Teşkilatı'nın yaptığı bu sınıflama çerçevesinde elde edilen bulgular değerlendirilecek olursa huzurevinde kalan insanların yarısından fazlası yaşlı, yarıya yakını ise ihtiyarlık dönemini yaşamaktadır.

4.1.3. Medeni Durum (Marital Status)

Medeni durum, yaşlılarla ilgili demografik özellikler arasında değinilmesi gerekli olan bir değişkendir. Zira yaşlının içinde bulunduğu şartları ve sosyal uyumunu değerlendirme açısından medeni durumunun bilinmesi faydalı olacaktır.

Bu araştırmada huzurevinde kalan yaşlıların büyük çoğunluğu (%61,5) boşanmış durumdadır. Bunu, ikinci sırada hala evli olanlar (%21,2) takip etmektedir. Eşi ölen yaşlıların oranı ise %15,4'tür. Boşanmış olan yaşlıların örneklem dağılımında daha fazla yer tutması, yaşlıların huzur evinde kalmayı tercih etme nedeni olarak açıklanabilir.

4.1.4. Doğum Yeri (Place of Birth)

Bir sosyalizasyon ve etkileşim sürecinde yetişen birey üzerinde yaşanılan çevre önemli bir fonksiyona sahiptir. Sosyal etkileşim ve sosyal ilişki düzeyleri açısından yapılan bir takım sınıflandırmalar - Cooley'in veya Tönnies'in yaptığı sınıflandırmalar- göz önünde bulundurulacak olursa; kırsal kesimde doğup büyüyen insanların gerek aile yapısı ve aile içi ilişkilerinde gerekse aileler arası veya sosyal çevresi ile olan ilişkilerinde kent merkezinde doğup büyüyen ya da yaşayan insanlara karşı daha samimi ve birincil ilişkiler kurduğu ifade edilmektedir.

Diğer taraftan ateşin icadı, tarıma geçiş, buhar makinesinin yapımı, yapılan coğrafi keşifler ve sanayi inkılâbı gibi, toplumların sosyal bünyesinde bir takım değişimlere yol açan önemli gelişmeler ve bu değişimleri sosyal yapı, sosyal sistem ve sosyal ilişki üçlemi kısılacında inceleyen toplumbilimcilerin öne sürdüğü sayısız teorilere bakılacak olursa; ilkel toplumdaki modern topluma, hatta post-modern topluma kadar ilerleyen süreçte özellikle kent yaşamında, gerek aile yapısında -geniş aileden çekirdek aileye geçiş gibi- gerekse de birey-grup-toplum merkezli ilişkilerde bir kopuşun veya çözülmenin olduğu yönündedir.

Bu yönde yoğunlaşan görüşler doğrultusunda huzurevinde kalan yaşlıların köyde veya kent merkezinde doğup büyümesi, onların nasıl bir sosyal ilişki içerisinde değerlendirilebileceği ya da nasıl bir aile yapısına sahip olduğunu değerlendirme bakımından önemlidir. Yapılan araştırmada bu hususla elde edilen verilere göre köy doğumlu olan yaşlıların yüzdesi diğer seçeneklere kıyasla daha büyüktür (%62,5). İl merkezinde doğanların yüzde %23.1, ilçe merkezinde doğanların yüzdesi ise %13.5dir. Oranlama sırasında en küçük değere sahip olan "ve başka" seçeneği içerisinde değerlendirilen 1 yaşlı ise yurt dışında doğduğunu ifade etmiştir. İl merkezinde doğan yaşlı yüzdesinin (%23,1), köyde doğan yaşlıların yüzdesinden (%62,5) daha düşük düzeyde olması yukarıda ifade edilen fikir ve düşünceleri doğrulamamaktadır. Bu durumla ilgili olarak, kırsal kesimde doğup büyüyen insanların kent merkezinde yaşayan insanlara kıyasla, daha düşük oranda sağlık güvencesine sahip olması ve gelir düzeyinin düşük olması durumuna bağlı olarak huzurevinde kalmayı daha çok tercih etme nedeni olabileceği söylenebilir.

4.1.5. Gelir Durumu (Income Status)

Bireylerin içinde bulunduğu sosyo-psikolojik durum ve çevresindeki olaylara yaklaşım tarzı ile gelir durumu arasında bir ilişki vardır. "Para her şey değildir ancak parasız da hiçbir şey yapılmaz" deyişi de göz önünde bulundurulacak olursa, yaşlıların huzurevinde kalma nedeni veya huzurevine uyum süreciyle gelir durumu arasında anlamlı bir ilişki kurulabilir.

Elde edilen bulgulara göre yaşlıların %86.5'i (90) 200 milyon ve daha aşağısı gelir düzeyine sahiptir. %86.5lik yüzdeliğini oluşturan

90 yaşlıdan 7'si İşçi emeklisi, 4'ü Memur emeklisi, 2'si Bağ-Kur emeklisi olarak maaş almakta olup geriye kalan 77 yaşlı da SHÇK'in aylık harçlık olarak verdiği 30 milyon liralık gelire sahiptir. "Hiçbir gelirim yok" diyen 12 yaşlıdan- (%11,5) 1'i çocuklarından maddi destek gördüğünü; 5'i ikinci dereceden akrabasından yardım aldığını; geriye kalan 6'sı ise hiçbir maddi veya manevi yardım görmediğini belirtmiştir.

Elde edilen tüm bu bulgulardan çıkarılacak tek bir sonuç vardır, o da; gerek hiçbir geliri olmayan gerekse 200 milyon ve daha aşağı gelir düzeyine sahip olan yaşlıların yoksulluk sınırının oldukça aşağısında yer aldığıdır. Zira 2001-Türk İş'in öne sürdüğü gelir düzeyi oranlarına göre yoksulluk sınırı 723 milyon ve daha aşağısıdır.

4.1.6. Mesleki Durum (Occupational Status)

Kişilerin, araştırmaya konu olan yönlerinin belirlenmesinde mesleklerinin bilinmesi hemen hemen her zaman önemli gerekliliklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle, yaşlıların huzurevinde kalma nedeni ve sosyal itaat ya da uyum gibi vb. hususlarda yaşlıların meslekleri çok önemli bir fonksiyon üstlenmektedir. Araştırma kapsamında yer alan yaşlılar genel olarak şu mesleklere sahip bulunmaktadır: çiftçi, işçi, tamirat, tesisat işleri ustası, ev hanımı, memur, esnaf, ayakkabı boyacısı, aşçı, şoför, sporcu, bahçıvan ve mezar taşçısı. Bu meslek gruplarında yer alan yaşlıların büyük bir kesimi (%31,7) çiftçidir. İkinci sırayı %30,8 ile ev hanımları almaktadırlar. Üçüncü sırada "diğer" seçeneği başlığı altında yer alan 14 kişiden (%13,5) 3'ü ayakkabı boyacısı, 6'sı bahçıvan, 1'i güreşçi, 1'i mezar taşçısı, 2'si şoför ve 1'i de aşçılık yapmıştır. Huzurevinde kalan yaşlıların meslek grupları ve oranlarına ilişkin olarak genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, yaşlıların hemen hemen tamamının alt seviyedeki meslek gruplarına sahip oldukları ve buna bağlı olarak herhangi bir sosyal güvenceye sahip olmadıkları söylenebilir.

4.1.7. Eğitim Durumu (Education)

Eğitim, bireylere sadece endüstriyel ve kentsel ilişkilere uygun nitelikler kazandıran bir öge olmayıp aynı zamanda tutum ve davranış kalıplarında da önemli değişiklikler yapan önemli bir unsurdur. Diğer yandan öğrenim düzeyi ile benimsenmiş sosyal değerler arasında da bir ilişki vardır. Nitekim öğrenim düzeyi düşük olan aile ve sosyal gruplarda bireyin aile içi rolleri oldukça düşük ve sınırlı düzeydedir. Bu durum düşük öğrenim, aile ve sosyal gruplarda birey üzerindeki toplumsal baskıların fazla olabileceğinin göstergesidir.

İnformel ve formel olarak iki ögeden teşekkül eden eğitim, ülkemizde formel olandan çok informal alanda kendini ortaya koymaktadır. "1990 nüfus sayımında ortaya konulan rakamlara göre Türkiye'de kadınların hala %22'si hiçbir eğitim almamıştır ve okur-yazar değildir. Bu sayı erkeklerde %18,41 düzeyindedir. İlkokulu bitiren kadınların oranı %7,5, lise ve dengi okul mezunu olanların oranı ise %2,4'tür. Bunun yanı sıra erkeklerin %55,26'sı ilkokul mezunu, %10,84'ü ortaokul ve dengi okul mezunu, %10,74'ü lise mezunu, %4,75'i de yüksek okul ve fakülte mezunudur. Ayrıca yaygın eğitim ile sunulan olanakların pek çoğu da kadını geleneksel rollere itmiştir, 1991-92 yılında çıraklık ve yaygın eğitim merkezinde açılmış olan 237 çıraklık merkezine 195 bin erkek katılmış, buna karşılık, 489 el işi kursuna 60 bin kadın katılmıştır" (Malkoş 1996: 107den akt. Kırkpınar, 1998: 27). Bu verilerle, kendi yaptığımız araştırmada elde ettiğimiz veriler (Tablo 2) karşılaştırıldığında, huzurevinde kalan yaşlıların öğrenim düzeyinin oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Eğitim durumu/Cinsiyete göre dağılım
(Table 2. Education/Distribution by gender)

Cinsiyet Durumu	Yaşlının Eğitim Durumu						Toplam	
	Okur-yazar değil	Okur-yazar	İlkokul mezunu	Ortaokul mezunu	Lise mezunu	Üniv - Yüksekokul mezunu		
Kadın	S	32	1	4	2	1	-----	40
	%	80,0	2,5	10,0	5,0	2,5	-----	100
Erkek	S	24	15	14	6	4	1	64
	%	37,5	23,4	21,9	9,4	6,3	1,6	100
Toplam	S	56	16	18	8	5	1	104
	%	53,8	15,4	17,3	7,7	4,8	1,0	100

Tablo 2'ye göre yaşlıların yarısından fazlası okur-yazar değildir. Cinsiyet durumuna göre yaşlıların eğitim durumlarına bakıldığında, kadınların öğrenim durumlarının erkeklerin öğrenim durumlarından daha düşük olduğu görülmektedir. Zira okur-yazar olmayan kadınların oranı %80 iken, erkeklerde bu oran %37,5'tir. Bu durum yaşlının gerek kendisine olan güveni, gerekse de kendisine sunulacak sosyal güvenceler gibi hususlarda çok sınırlı ve düşük seviyede kalmasına neden olmaktadır.

4.2. Sosyal Özellikler (Social Features)

4.2.1. Yaşlıların Huzurevinde Kalma Sebepleri (Reasons for the Elderly Nursing Home Stay)

Toplumumuzda kırsal kesimde yaşlı bakımı ile ilgili davranış ve tutumları, törelerin ve inançların biçimlendirdiği gözlenmiştir. Buna karşın özellikle kent merkezi ve çevresinde yaşlı bakımı süreç içerisinde giderek ev bakımından kurum bakımına doğru yöneldiği ifade edilmektedir. Ailede kadının ve erkeğin çalışması, töre ve inançların aile üzerindeki baskısının azalması gibi bir takım nedenlere bağlı olarak yaşlının, aile içinde bakımından ziyade kurumda bakılması öngörülmektedir.

Yapılan bu araştırmada yaşlının huzurevinde kalma nedenleri arasında, "kendimi yalnız hissediyordum" diyen yaşlıların yüzdesi %51,9'dur ve birinci sırada yer almaktadır. Bu seçenekle ilgili olarak iki sonuç çıkarılabilir: Birincisi, yaşlının evli olmaması veya çocuğunun olmaması; bir diğeri de yaşlının çocuklarının yanında mutlu olmama durumudur. Nitekim yaşlılarla yapılan görüşmelerde, yaşlıların %52,9'unun (55 kişi) çocuğu yoktur ve %21,2'sinin (22kişi) bekâr durumda olduğu saptanmıştır. Yaşlının huzurevinde kalma nedeni olarak ifade ettiği ve ikinci sırada yer alan "çocuklarım bakmadı" seçeneği %32,8, geleneksel aile ile modern aile arasındaki farkı ortaya koymaktadır. Zira geleneksel aileyi büyükbaba, büyükanne, evlenmemiş çocuklar ve torunlar oluştururken; modern aile de denilen çekirdek aileyi anne, baba ve evlenmemiş çocuklar oluşturmaktadır.

Bu araştırmada yaşlının huzurevinde diğer kalma nedenleri ve yüzdeleri ise şöyledir : "Kendine bak(ıl)acak para veya güvence yok" %7.7, "eşi ölmüş" %5.8, "eşinden ayrılmış" %1.9'dur.

4.2.2. Sosyo-Kültürel Aktiviteler (Socio-Cultural Activities)

Sosyo-kültürel aktiviteler veya faaliyetler yaşlıların hayata bakış açılarının ve sosyal uyum veyat uyumsuzluk problemlerinin çözümlenmesinde önemli bir yere ve öneme sahiptir. Bu amaçla bu araştırmada yaşlılara ne tür aktiviteler yaptıkları sorulmuştur. Birden fazla seçeneğin tercih edildiği bu aktivitelere bakıldığında yaşlıların daha çok radyo dinleyip, televizyon izledikleri 60 kişi anlaşılmaktadır. Tiyaro ve sinemaya hiç gitme oranı %0 iken; gazete

okuyan 12 kişi; dergi, kitap okuyan 15 kişi; sergi, konser ve konferanslara giden 2 kişi vardır. "Hiçbir şey yapmadığını" söyleyenlerin sayısı ise 41'dir.

Diğer taraftan "ülke ve dünya sorunlarıyla ilgilenir misiniz?" sorusuna yaşlıların %60,6'sı "hayır", %39,4'ü ise "evet" cevabını vermişlerdir. Ülke veya Dünya gündemiyle ilgilendiğini söyleyen 41 (%39.4) kişiden 12'si gündemi hem gazetelerden hem de radyo ve TV. kanallarından takip ettiğini ifade ederken, sadece TV. ve radyodan takip ettiğini söyleyenlerin sayısı ise 29'dur.

Bu verilere bakılarak yaşlıların sosyo-kültürel faaliyet olarak daha çok medyayı takip ettikleri, buna karşın kişisel gelişime yönelik sosyo-kültürel faaliyetlere katılmadıkları ifade edilebilir.

4.2.3. Kişisel Nitelikler ve Sosyal Uyum (Personal Qualities and Social Cohesion)

Bireyin yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, öğrenim durumu, gelir durumu, çocuk sahibi olma durumu, çocukları ve akrabaları ile olan ilişkileri gibi bir takım kişisel nitelikleri ile sosyal uyumu arasında önemli ölçüde bir ilişkinin olduğu öngörülmektedir. Bu çerçevede araştırma konumuzla ilgili olarak "yaşlının sosyal uyumu ile yaşlının sosyal özellikleri arasında ilişki vardır. Yaşlının bazı nitelikleri sosyal uyumunu etkiler" şeklinde bir ana hipotez kurulabilir. Bu hipoteze dayalı olarak yaşlının bazı nitelikleri ile sosyal uyumuna yönelik özellikleri arasında çapraz bir ilişki kurarak elde ettiğimiz bulguları maddeler halinde kısaca özetleyecek olursak şunlar ifade edilebilir:

- Yaşlıların %78.8i kurumdaki bakımdan memnun olduğunu ifade etmiştir. Yapılan çapraz ilişkide, yaşlıların kurumdaki bakımdan memnun olma durumları, cinsiyetlerine göre hemen hemen eşit durumdadır. Kadınların %77.5i, erkeklerin de %78.7'si kurumdaki bakımdan memnun olduklarını söylemişle birlikte, yaşlıların %90'ı "her şeye rağmen yine de evimde kalmayı isterdim" cevabını eklemiştirlerdir.
Buna karşın "yaşlıların cinsiyetleri ile toplumda yaşlıların bir şeyler yapabileceğine dair taşıdıkları inanç" değişkeniyle ilgili olarak, kadınların %85'i, toplumda yaşlıların özellikle kadın yaşlıların toplumda bir şeyler yapabilme gücüne sahip olmadığını belirtirken; "hayır" cevabı erkeklerde %64,1'dir.
Bu noktada kadınların "yaşlıların toplumda hala bir şeyler yapma gücüne sahip olduğuna inanıyor musunuz?" sorusundan evvela kendilerini kastederek "hayır" cevabını verdikleri anlaşılmaktadır. Zira "hayır" cevabı veren kadınların büyük bir çoğunluğunun bu cevabının sebebi olarak "toplumda kadın kısmı çalışmaz, ayıptır" demesi, onların gelenekçi anlayışın etkisi altında olduğunu göstermektedir. Yaşlının cinsiyet durumu değişkeni ile yaşlının toplumun yaşlılara verdiği değere olan inancı değişkeni arasında kurulan çapraz (cross) ilişkide kadınların %80'i, erkeklerin de %59.4'ü, "yaşlılara toplumda değer veriliyor" cevabını vermiştir.
- "Yaşlıların medeni durumu sosyal uyumlarını etkiler. Evli ve dul olan yaşlılar, bekâr yaşlılardan daha fazla uyum gösterirler" şeklindeki hipotezimiz doğrulanmıştır. Elde edilen verilere göre hiç evlenmemiş-bekâr olan yaşlılardan, "yaşlılar toplumda hala bir şeyler yapabilme gücüne sahiptir" düşüncesinde olanların oranı %36,4, buna karşın "yaşlılar toplumda bir şeyler yapamaz" diyenlerin oranı ise %63,6'dır. Yaşlılar toplumda bir şeyler yapabilme gücüne sahiptir diyen evlilerin oranı ise %72'dir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS)

Bu araştırmada kurumda yaşayan yaşlıların sosyal uyumları ile yaşlıların özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada sosyal uyum bağımlı değişken, yaşının nitelikleri bağımsız değişken olarak belirlenmiştir. Bağımlı değişkenler arasındaki ilişkilerin incelendiği bu araştırmada "ilişkisel tarama" modeli kullanılmış; çözümleme korelasyon türü ilişki arama yolu ile yapılmıştır.

Yaşlılık ve yaşlanmanın sosyal yönü aile ve akrabalık sistemi ile bağlantılıdır. O nedenle bu çalışmada "yaşının aile çevresinin dışında bakımı sosyal uyumunu etkiler" varsayımından hareket edilmiştir.

Sonuç olarak denilebilir ki, araştırmada incelenen sorun yaşının sosyal uyumunun yaşının bazı niteliklerinden etkilenmediğidir. Buna bağlı olarak araştırmanın ana hipotezi, "yaşının sosyal uyumu ile yaşının nitelikleri arasında ilişki vardır, yaşının bazı nitelikleri sosyal uyumunu etkiler" şeklinde düzenlenmiştir.

Yaşının sosyal uyumunun kurumda yaşayan yaşlılar üzerinde incelendiği bu araştırmanın bulguları, yaşlı ile ilgili toplumsal içerikli programların planlanması ve mevcut hizmetlerde yeni denemelerin yapılması açısından önem taşımaktadır.

Yaşlıların temel ihtiyaçları sağlık, gelir ve barınma gibi üç önemli konuda toplanmaktadır. Bu üç husus hakkında elde edilen bulgulara dayalı olarak birtakım öneriler geliştirilebilir.

Kurumda kalan yaşlıların büyük çoğunluğunun herhangi bir sosyal güvencesi yoktur. Emekli maaşı ya da eşinden bağlanmış emekli maaşı alanların toplamı %3.8 dir. Bununla ilgili olarak, ekonomik ihtiyaç içinde bulunan yaşlılara karşılıksız yardım ve bazı hizmetlerde indirim yapılması, yaşının yaşamında kolaylık sağlayacağı için öneri olarak sunulabilir.

Kurum bakımı yaşlıların toplumsal ilişkilerini azaltmaktadır. Bulgular yaşlıların sosyal uyumlarını çocukları ve akrabaları ile ilişkilerin arkadaşları ile olan ilişkilerinden daha fazla etkilendiğini göstermiştir. Yaşının arkadaşları ile ilişkilerini sürdürmemesi sosyal uyumunu yükseltmektedir. Ayrıca günlük yaşamın gereklerini düzenli bir şekilde karşılamak için yaşlıya sadece kurumsal bakım sunmakla sınırlı bir yaşlı yüzdesinin ihtiyacı karşılanmaktadır. Yaşlılık hizmetlerinin çeşitlendiği ülkelerin deneyleri dikkate alındığında kurum bakımı yaşlıya evinde bakımın bir alternatifi değil, sadece yaşlıların küçük bir yüzdesi için önerilen bir hizmet olmalıdır. Beş Yıllık Kalkınma Planında yaşlı bakımında benimsenen temel ilke yaşlıyı evinde maddi ve manevi açıdan desteklemektedir. Bu anlayış doğrultusunda kamunun, gönüllü kuruluşların, bireylerin ve kurumsal yardımların alternatifi üzerinde eğilmeli, yaşlıya evde bakım hizmetleri geliştirilmelidir.

Başta büyük kentler olmak üzere aile ortamının dışında kurumsal bakım ilk sırayı almaktadır. Büyük kentlerde kurumlara girmek için sıra beklenmekte, bu merkezlerin dışında kapasitelerinin altında hizmet veren kurumlar bulunmaktadır. Bu durum kurumların lokasyonu ile ilgili kararların yeniden gözden geçirilmesini gündeme getirmektedir.

Ayrıca kurumda yaşayan yaşlıların sosyal ilişkilerini ve etkinliklerini geliştirmek için yararlı programlar hazırlanmalıdır.

Sağlık, mesken, serbest zamanı kullanma, ulaşım ve benzeri konularda yaşlılara yarar sağlayıcı sosyal hizmet programları hazırlanmalıdır.

Yaşlı bakımında hizmet türü olan gündüz bakım merkezleri kurulmalıdır.

Bütün bu söylediklerimiz dışında daha da önemlisi yaşlılara götürülecek sosyal hizmetlerde nitelik ve nicelik artışının

sağlanabilmesi için sosyal bilimcilerin yaşlılık konusunda çalışmaları gerekmektedir.

NOT (NOTICE)

"Huzurevlerinde Kalan Yaşlıların Sosyo-Psikolojik Durumları" başlıklı bu çalışma, I. Ulusal Sağlığı Geliştirme ve Sağlık Eğitimi Sempozyumu'nda (24-26 Kasım 2004 Ankara Üniversitesi Sağlık Eğitim Fakültesi Sağlık Eğitimi Bölümü Ankara) bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Anabritannica Genel Kültür Ansiklopedisi, (1990). Cilt 22, Ana Yayıncılık, İstanbul.
2. Kağıtçıbaşı, Ç., (1988). "İnsan ve İnsanlar", Evrim Yayınları, 7. Baskı, İstanbul.
3. Kırkpınar, L., (1998). "Türkiye'de toplumsal Değişme Sürecinde Kadın", 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler, İş Bankası Yayını, İstanbul.